

Woord aan de lezer

In april '97 organiseerde Levende Talen een studiedag over alfabetisering in het onderwijs aan jeugdige nieuwkomers in het voortgezet onderwijs. Er bleek zoveel belangstelling te zijn dat de studiedag in juni nogmaals is gehouden. Enkele deelnemers vroegen zich af of er niet zo iets als een nieuwsbrief zou kunnen komen over alfabetisering om 'bij' te kunnen blijven. Dat leek ons een goed idee.

Voor u ligt het eerste nummer van wat het veelgelezen ALFA-NIEUWS moet gaan worden. ALFA-NIEUWS zal - als er voldoende belangstelling bestaat - drie à vier keer per jaar verschijnen. Voorlopig stellen wij ons voor dat het een nieuwsbrief wordt voor en door docenten alfabetisering gevuld met diverse bijdragen over achtergronden van en debat over onderwerpen die met alfabetisering te maken hebben (**Onder de loep**), en over de alfabetiseringspraktijk in diverse contexten (**Werk in uitvoering**).

Daarnaast zullen er een aantal vaste rubrieken in komen: gedacht wordt aan korte berichtgeving over nieuwverschenen methodes, materiaal en artikelen en aankondiging van evenementen (**Signalementen**), verzoeken tot uitwisseling van ervaringen en oproepen tot samenwerking (**Contactadvertenties**), een uitwisseling van gedachten over zaken die docenten aantreffen in de klas (**Gevonden**

voorwerpen) en over vragen uit het veld over alfabetiseringsonderwijs en aanverwante zaken (**Vraagteken**).

Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat een redactie steeds het ALFA-NIEUWS gaat vullen, het moet een nieuwsbrief worden van de praktijk. Vandaar de oproep op de achterkant van dit eerste nummer en bij deze de vraag of er een enthousiaste alfabetiseringsdocent is die graag mee wil werken aan planning en uitvoering van ALFA-NIEUWS. Elders in dit nummer staan een paar contactadressen en een aanmeldingsformulier. In december verschijnt in elk geval het eerste nummer van ALFA-NIEUWS. ALFA-NIEUWS zal niet gratis zijn, van de afnemers wordt een bescheiden vergoeding gevraagd voor onkosten (f 20,- per jaar voor leden, f 30,- voor niet-leden van Levende Talen). Afhankelijk van de gebleken belangstelling zal besloten worden of de nieuwsbrief er definitief gaat komen.

Werk in uitvoering

In elk ALFA-NIEUWS wordt een bijdrage gewijd aan een praktijksituatie van een docent. Bijvoorbeeld in de vorm van een interview, een rapportage over een bezoek aan de klas of een dagboek van een docent. Ditmaal komt aan het woord: Jan Weijters van het Stedelijk College te Eindhoven.

Gealfabetiseerd en dan?

Jan Weijters, docent

Op de ISK-afdeling van het Stedelijk College te Eindhoven wordt *Lezen doe je overal* ingezet voor de analfabetengroep (12-14 jarigen). Het is een body-methode waar je heel wat oefenstof on kunt vinden, maar onze visie luidt dat er een zo groot en gevarieerd mogelijk taalaanbod moet zijn, vooral voor analfabeten. Dat houdt in dat je zelf aan de slag moet want er is op diverse gebieden te weinig geschikt materiaal voorhanden.

Na de eerste zes kernen van *Lezen doe je overal* kom je in een fase waarin het leesproces lekker op gang komt, alhoewel het voor sommige leerlingen een hele overgang is als ze van kern zes in kern zeven belanden. Dat betekent dat je met moeilijke taalleerders intensief zult moeten herhalen en dat je voor de snellere leerders voor extra aanbod zult moeten zorgen. Welk materiaal je daarvoor wilt gebruiken is, denk ik, sterk afhankelijk van de interesses van de individuele leerling. Op dit moment maken wij op het Stedelijk College naast *Lezen doe je overal* gebruik van verschillende aanvullingen zoals *Beter lezen* en *7/43*. Daarnaast hebben we ook de leeskaarten van *Veilig leren lezen* en vijftientig boekjes geschreven bij de *Leesbus* in gebruik. De leeskaarten en de boekjes zijn met name geschikt voor onze analfabetengroep omdat er nog heel jonge kinderen in zitten. Om nog beter te kunnen differentiëren zijn wij extra materiaal aan het ontwikkelen bestaande uit vragen bij de genoemde leesstof.

De *Leesbus*¹⁾ is een methode voor het aanvankelijk lezen uitgegeven bij Jacob Dijkstra (Groningen). De illustraties zijn werkelijk prachtig en dat geldt ook voor de vijftientig leesboekjes die ook onafhankelijk van de methode gebruikt kunnen worden en geschreven zijn door Annie Keuper-Makkink. De leesboekjes hebben een opklimmende moeilijkheids-graad.

Bij elk leesboekje afzonderlijk zijn tien reproductieve vragen geformuleerd, waarbij steeds voor de vraag staat aangegeven op welke bladzijde de leerlingen het antwoord moeten zoeken. Een deel van de vragen (ongeveer 16%) zijn waarom-vragen. We zijn op het ogenblik met de vragenkaarten aan het experimenteren. De leerlingen werken nu vol enthousiasme aan de opgegeven taken. Toch is gebleken dat schriftelijk vragen stellen bij een tekst een activiteit is die deze leerlingen vreemd is. Het vergt gedurende een aantal lessen veel inspanning en goede begeleiding van een docent om de leerlingen zich deze verwerkingsvorm eigen te laten maken. Dan blijkt ook dat de gealfabetiseerde leerling in staat is om begripsmatig met een tekst om te gaan. In de eerste plaats gaat het erom dat de leerling een beter inzicht krijgt in de tekst. Daarbij maakt het niet uit of hij al dan niet een correcte antwoordzin produceert. Dat komt op het tweede plan en kan door het geven van individuele hulp geoefend worden. Om nog verder te kunnen differentiëren wordt er op dit moment gewerkt aan waar/niet waar-zinnen en aan meerkeuze-vragen.

Tijdens de experimentele fase is ons ook duidelijk geworden dat een zekere woordenschat onontbeerlijk is en dat staft onze opvatting om met analfabeten niet direct met leren lezen en schrijven te beginnen maar de zogenaamde stille periode te koesteren.

Wie belangstelling heeft voor dit project kan zich wenden tot het Stedelijk College te Eindhoven, t.a.v. Jan Weijters, Avignonlaan 11, 5626 GA, Eindhoven.

¹⁾ De-Leesbus
Annie Keuper-Makkink
Jacob Dijkstra, Groningen

Gevonden voorwerpen

De bedoeling van deze rubriek is dat docenten alfabetisering melding maken van leuke, verrassende, ontroerende, opmerkelijke, onverklaarbare of anderszins interessante voorvallen of voorvalletjes uit de praktijk waar ze graag even over willen berichten of waarop ze graag een reactie zouden krijgen. Afhankelijk van de aard van het "gevonden voorwerp" kan daarop gereageerd worden door iemand die er een toelichting bij kan geven.

Gevonden voorwerp:

Een briefje van een van de leerlingen uit de alfabetiseringsgroep, een van de eerste briefjes die deze leerling na ongeveer een half jaar les schreef. Hij heeft dan redelijk wat geoefend met korte eenlettergrepige woorden, nog weinig met langere.

Beste Annie,

Hoe gaat mit jou?

ik gan fadag neit koome vor jou les, maar ik moet naar doktor. Tot folug de week.

goert, Mohammed

Uit functioneel oogpunt een glashelder

bericht. Mohammed kan vandaag niet naar de les komen, want hij moet naar de dokter. Volgende week is hij er weer. Mohammed weet ook heel goed wat een briefje is: Een klassieke aanhef met 'Beste...' en informeren naar het welzijn van de docente, eindigen met 'Tot', de groeten en de naam van de afzender. Daar is ongetwijfeld al mee geoefend.

Spelling en zinsconstructie van Mohammed lijken op het eerste oog erger dan ze zijn. Wat overblijft zijn namelijk typische beginnersfouten, zowel van een NT2-leerder als van een beginnende schrijver/speller. Wat het eerste betreft: Mohammed vergeet *het* in de eerste zin, en gebruikt *voor* waar *naar* zou moeten staan en *maar* waar *want* zou moeten staan. Elke docent zal weten dat *het* in dit soort posities (net als *er*), en ook het correcte gebruik van functiewoorden in gestructureerde oefeningen al lastig is, laat staan in een zelf geschreven briefje. Mooie gelegenheid om naar aanleiding van zo'n briefje wat extra oefeningen te bedenken rond voorzetsels en voegwoorden. Bij de meeste spelfouten doet Mohammed wat hij behoort te doen; hij past het principe toe 'ik schrijf wat ik hoor'. Bij een aantal woorden verwacht hij veel op elkaar lijkende klanken (*met-mit*) (*voor-vor*) (*kan-gan*). Ook bij de langere woorden *vandaag*, *doktur*, *volgende* en *komen* past hij dat principe toe. En sommige woorden klinken meer zoals hij ze schrijft, dan zoals het moet. Mohammed moet de conventionele spelling van deze woorden nog leren, die heeft hij ongetwijfeld ook nog niet uitvoerig gehad. En dan zijn er nog een paar vergissingen (*neit*, *goert*) bij de volgorde van tekens; die had hij waarschijnlijk zelf kunnen ontdekken.